

NEFS

Bugün “Nefs” i konuşacağız, önce “Nefs” i açalım isterseniz.

Nefs insanoğluna Allah'ın en büyük lütfudur. Ken'an er-Rifâi Hazretleri, nefsin insanoğluna lütuf olduğunu söyler, neden? Çünkü vücudumuz içinde tekâmül eden yegâne organımız nefstir, tekâmülü sağlayan çeşitli organlar var ama birebir tekâmül eden nefsimiz. O halde mesele nefssiz olmak değil, nefsi tekâmül ettirmekte. Bu anlamda nefs tekâmül ederek levvâme makamından geçerse kötülüklerden arınmış olarak mutmainneye ulaşır. Daha sonra Hak'tan râzı olduğu makama ulaşır ki o zaman ise adı ruh olur. Yani gaye nefsi, sabit, örtülü, perdeli, Allah'tan uzak, küfür halinde bırakmayarak kendi varlığından kurtarıp, “hiçliğini” idrak ettirerek “*Nefsini bilen Rabbini bilir*” mesâbesine çıkartmaktadır.

Nefs gerekli bir şey yani, hani kendisiyle zaman zaman, hatta her zaman çok büyük bir mücadele halindeyiz.

Evet, o mücadele Allah'ın çok sevdiği bir şey çünkü Allah kulundan gayreti istiyor. Çünkü kulunun ezeline,

âyân-ı sâbitesi'nde yazılı olan ismi ortaya çıkarabilmesi için nefsin ilk üç makamdan atlayabilmesi lâzım, biraz sonra onları anlatacağız. Nefs o üç makamı atlarsa, hocamın şiirinde buyurduğu gibi:

*Neden şekvâ bu nefsenden? (neden şikâyet bu nefsenden)
revâ mı bilmemek kıymet*

Hüdâ'yı Zülcelâl' dendir sana o pek büyük nimet

Yani, “Bu nimet sana Allah'ın bir lütfudur ama celâlınden gelen bir lütfudur, sonuçta sen celâliyle tekâmül ettiğin zaman kemâl noktasına ulaşırsın” diyor.

Şiirin sonunda “Ama bu kemâl sahibi insanın bileceği bir hakîkattir” diyor.

Bizler öncelikle nefsten şikâyet devri yaşarız çünkü illa bir şeyleri suçlamak isteriz; ya şeytanı suçlarız ya da nefsimizi suçlarız. Tabii ki en çok suçlanması gereken burada kendimiz ve nefsimizdir. Çünkü o nefsin arzuları ve istekleri hakîkatimizle aramıza perde oluşturur. Belki burada Yûsuf Sûresi'nden bahsetmek çok önemli. Bence Kur'ân-ı Kerîm'in kilit sûrelerinden bir tanesi Yûsuf Sûresi'dir. Çünkü her şeyin özü ve aslı gibidir ve bütünüyle nefsin tekâmülünü anlatır.

Bazı müfessirlere göre bu sûrede Hz. Yûsuf gönlü, Hz. Ya'kûb ruhu anlatır. Yûsuf'un kardeşleri nefsin arzu ve isteklerini anlatır. Züleyhâ nefsi, Züleyhâ'nın eşi dünyayı anlatır. Ve bu minval üzere hikaye giderken, nefsin arzu ve istekleri gönlü, -ki gönül, kalbin üzerine Allah'ın nurunun vurması demektir. Bu gönlü nefsin

arzu ve isteklerinden zevk almasından dolayı karanlıkta bırakırlar. Yani, nefsin önce Allah'la irtibatı kesilir. Zîra nurlanmamış kalp nefsin rahat etmesine sebebiyet verir. Çünkü canının her istediğini yapmak ister. O zaman da diri olan ruh kendini kör eder. Çünkü vücutla irtibatını keser; “Benim bu vücudun diriliğiyle alâkam yok, bu vücut ölü” der. Ne kadar güzel anlatmış Hz. Allah Azîmuş-şân Yûsuf hikayesinde; Yûsuf'un kuyuya atılışıyla, gönlün dünyada kuyuda kalışını ve Ya'kub olan ruhun kendini kör edişini. Buradan hâdiseye bakarsak, kalbimiz aydınlanmamış olduğundan daha çocukluktan itibaren her istediğimizin yerine getirilmesi şartını koyuyoruz. Eğer bu halimiz yaşlılığımıza kadar devam ederse öbür âleme ölü halde gidiyoruz. Ölü geliyoruz, ölü gidiyoruz. İşte bu makama “Nefs-i Emmâre” deniyor.

Nefsin makamlarıyla başladınız o zaman devam edelim. O makamları öğrenelim, sonrasında biraz daha detaylı sormak istediklerim var. Nefsin kaç makamı var ve bu makamlar neyi anlatıyor?

Nefsin yedi tane makamı vardır ve bu makamlar bize hangi seviyede olduğumuzu öğretmek için çok büyük lütuftur. Mesela, “emmâre” demek emreden nefstir. Yani bu insan devamlı emir halindedir. “Şöyle yapacaksın! Böyle yapacaksın!” der ve orada felaketten başka bir şey zuhur etmez. Biri bana “Ben emrederek konuşurum” dedi, ben de “Vah vah, Allah'tan ne kadar uzaksınız” dedim. Çünkü “ben” var. “Ben” deyince bu

“Allah var, bir de ben varım” demek olur ki, ben sanki bir varlık mıyım? Hayır! Ben aynadaki hayalden ibaretim. Bu hayale “benlik” vermek ne kadar büyük edepsizlik.

Hz. Mevlânâ, “At idrarını yapmış üzerine bir saman çöpü konmuş, üzerine de bir sinek oturmuş, ‘Var mı benim gibi kaptan-ı derya’ diye geziyor. Kendini beğenmiş adam buna benzer” der. O kadar güçsüz o kadar “Hiç” iken, kendinde bir “Varlık” olduğunu iddia eder. İşte bu hâl “Ölü” halimizdir. Kur’ân-ı Kerîm bu makamdaki insanın ölü olduğunu söyler. Âyet-i kerîmede Allah “*Körler ve topallar için sorumluluk yoktur*” der. Buradaki kasıt gözün körlüğü değildir. Bu körlük gönülün kuyuda olduğu andaki gönül körlüğüdür. Burada nefs-i emmâre’den bahsedilmektedir, acaba anlatabiliyor muyum?

Elbette! En tehlikeli makam Nefs-i Emmâre midir?

Evet. Mesela, hâşâ ve hâşâ, Yahudiler Hz. Ömer’e 60 kişiyi öldürecek bir zehir sunarlar. Hiç haberi yokken alır, içer ve “Bunun içinde 60 kişiyi öldürecek zehir var ama, bende bundan daha fazla nefis var, onun için beni öldüremezsiniz” der. Hz. Ömer bunu söylüyorsa, artık bizim hâlimizi düşünün. Demek ki, en tekâmül ettiğini zanneden insanda bile devre devre o “emmârelik” zevki hafiften baş gösterir. Hemen başını ezmek lâzım.

Benim çok sevdiğim “Şeytanın Avukatı” diye bir film vardı, herkese tavsiye ediyorum. O filmde şeytanı yenen adama gazeteciler “Tebrik ederiz şeytanı bile yendiniz”

deyince, hafifçe gülümsedi. Gülümseyince hemen şeytan yeniden arkasında belirdi.

Yani nefis o kadar çabuk insanı aldatır. Birazcık methedildiğinizde, gülümseyebilirsiniz bile... Hatta size çok enteresan bir şey söyleyeyim, ben genellikle zemmedildiğimde üzülmemeyi biraz öğrendim fakat methedilince çok utanıyorum. Yani "ben" olmadığım için çok utanıyorum. Sonra Ahmed er-Rifâî Hazretleri'nin bir sözünü okudum daha da çok utandım: "Dünya iki bölüğe ayrılrsa, yarısı beni makaslarla kırpsa yarısı zemzemlerle yıkasa, ikisi de üzerimde aynı tesiri yapar" diyor. Ben üzülüyorsam demek ki, ben henüz nefis ehliyim diye düşündüm. İnsân-ı kâmiller methedilince niye üzülüyorlar? Methedilenin Allah olduğunu biliyorlar ve üzerlerine alınmayınca ne seviniyorlar ne de ızdırıp çekiyorlar da ondan. İşte, yapanın yaptırının o Güzel olduğunu idrak ederek, kendi üstümüze bir şey alınmayınca problem ortadan kalkıyor. Bu kusurlarımızı görmemek değil tabii. Şimdi "emmâre" den birazcık dirilmeye başlarsak, "levvâme" ortaya çıkar.

Nefs-i Levvâme

Evet, kendini levmeden nefis; buna kendini kötüleyen, kendi hatâlarını görebilen nefis diyoruz ki, ne güzel bir şey. Aniden dirilme başlıyor.

Ben bunu “Nefs, terbiyenin başlangıcını görmüş” diye okudum. Terbiyeyle tanışyorsunuz.

Çok doğru. Çünkü nefis kendinde bir eksiklik hissettiğinde iş biter. Orada gemi delinir. Yani varlık gemisi o eksikliği hisseder hissetmez delinir. Bu genellikle iki şekilde olur; ya sille-i Hüdâ'yla bir sıkıntı gelir, kendin o sıkıntıyla başa çıkamayınca nefis, İbnü'l Arabî Hazretleri'nin dediği gibi “Yahu, hani her şeyi beceriyordun? Daha bir sıkıntını bile gideremiyorsun, demek ki sende bir eksiklik var!” der ki, eksikliğini ve yanlışlığını idrak ettiği anda dirilme başlar. Yahut da bir aşk, bir cezbe gelir, bir mürşid-i kâmil ile tanışır, onun ilmine bakarken kendi eksikliğini görür ki, o zaman da hisseder. Burada levmeden nefis zevkli bir nefis olsa da daha adam olmamıştır. Neden? Çünkü kendini kötüler ama iki dakika sonra tekrar metheder.

Çoğumuz bu aşamada takılıp kalıyoruz galiba, ne dersiniz Hocam? Çoğumuz değil mi? Ben sizi tenzih ederek söylüyorum.

Çoğumuz, çoğumuz. Hiç tenzih etmeden söyle.

Çünkü anlattıklarınız kafamda şunu uyandırıyor; kendimi görmüş gibi oluyorum. Evet, bir şeyin yanlış olduğunu fark ettiğiniz, birtakım yanlışlardan vazgeçtiğiniz ama bazılarına da devam ettiğiniz bir dönem.

Evet, işte böyle iki arada gidip gelirsin. Dengede olmadığın için mutluluk olmaz. Hani Hz. Mevlânâ'nın

“Bir neşelisin bir üzüntülüsün”, Hz. Yûnus’un da “Bir dem çıkarım arş üzere, bir dem inirim tahte’s-serâ. Bir dem gökyüzünde Cebrâil gibi rahmet saçıcı olurum, yere iner Firavun’la eşdeğer olurum” dedikleri gibi bu iki arada yaşarsın.

Sonra, eğer biraz daha tekâmül edersen, biraz daha Allah aşkıyla ilgilenirsen, ilim öğrenip onu aşka çevirirsen, bu sefer ibâdetler zevkli hâle gelmeye başlar. İbâdet edersin ama yaparken hâlâ “ben yaptım” dersin. Bu hâl “nefs-i mülhime” mertebesidir. Bu mertebeyi tam anlatan bir hikaye var: Adamcağızın biri namaz kılıyormuş. İki kişi de gelmiş onu “Ne güzel namaz kılıyor” diye methediyormuş. Adam namazını bitirmiş, onu methedenlere dönüp “Biliyor musunuz efendim, hem de oruçluyum” demiş.

Yani bu seviyede, kıldığı namazı “kendim kılıyorum” zanneden bir insanla karşılaşıyorsun. Allah kıldırma izni vermezse namaz bile kılamayacağımızı idrak edemeyen mesâbe, bu mesâbedir. Buraya kadar insan gider gelir, bir emmâreye döner bir levvâmeye. Bu makamlar hayvanlık makamlarıdır. İşte burada bir öğretmen gerekir. Aslında birçok kişiye göre “levvâme”ye bile gelmek için bir öğretmen gerekir. Fakat burada gerçek bir öğretmen lâzım. O öğretmen seni “Mutmainne makamı”na çıkarır ki, bu çok yüce bir makamdır.

“Emmâre” ile başladık, “Nefs-i Levvâme” ile devam ettik, “Nefs-i Mülhime”yi konuştuk. Sonra “Mutmain” olmanız gereken dördüncü aşama geliyor...

Evet, burası sınır çizgisi gibi çünkü buraya gelen ve burayı atlayan insana geri dönüş yoktur. Bütün peygamberler yaşantılarına “Mutmainne makamı”ndan başlarlar. Allah’tan memnun ve emin olurlar. Hz. Âdem gibi hatâ dahi yapsalar, hatâyı kendi nefesine atfederek takılıp kalmazlar. Dolayısıyla bu makam artık hayvanlıktan insanlığa geçiş makamıdır. Hz. Râbiatu’l Adeviye bu makamın “er”, “recul” yahut “mert” makamı olduğunu; “Bu makamdaki insanın cinsiyeti kalkar, artık o er kişidir” diyerek anlatır. Hintli büyük mutasavvıf Nizamuddin Evliyâ ise “Ormandan üstüne doğru bir aslan gelse, onun cinsiyetine bakılmaz” derken bu makamı anlatır. Bu “aslan makamı” çok önemli bir makamdır. Orada bir tecellî vardır. Acılar ve sıkıntılar geldiği zaman, bunun Allah’tan geldiğinden emin olup; aradan sebeplerin kalktığı makamdır. Mesela hâşâ “Doktor kızımı öldürdü” deniyor! Eceli gelmiş Allah’ın takdiriyle ölmüş. Ama arada “sebepler olan da bu mu?” diye biraz bakıyorsun...

Bu makama, bu seviyeye ben, buradaki çalışan arkadaşlarım, hepimiz gelebilir miyiz? Yoksa daha çok Allah’ın velî kullarının nasıplendiği bir makam mıdır?

Gelirsin, geliriz, geleceğimizi ümit etmek zorundayız.

Evet, ümitsizlik yok, hepimiz geleceğiz. Allah böyle bir fırsat yaratmış, buyur demiş. Ama bu makama getiren bir silah vardır, o da “Aşk”. Aşkın olması lâzım. Allah aşkı başladığı zaman bu tatmin olma, emin olma, mutmain olma, gönlün tatmin olması makamına erilir.

Artık Yûsuf olan gönül kuyudan çıkmış, nefis olan Züleyhâ’ya satılmış, Nefs -Züleyhâ-,Yûsuf’u tanıyor ve istiyor. Burası mutmain olmadan evvelki “Mülhime makamı.” Ne zaman ki nefis Yûsuf’a âşık olur ve dünyayla olan ilgisini keser, yani ilişkiyi gayrimeşru olmaksızın kurtarır, o zaman “Mutmainne makamı”na erersin, anahtar açılır.

Şimdi mutmainneye erdiğin zaman, ki bu Hz. İbrâhim’in makamıdır, o ne yaptı? Bir kere “Dost” oldu. Nasıl dost oldu, ne özelliği var? Kendini ateşe attı, atılmasına izin verdi. Nemrud tarafından ateşin içine atılınca orayı gül bahçesine çevirdi. Bu nasıl bir şeydir? Şimdi burayı anlatabilmenin en güzel yolu, tabii insanın kendi başından geçen tecrübeler. Çok büyük acılar yaşayan insanlar var. Ben de âcizane küçücüğünü yaşadım. Çok şükür ben de bir evlat acısı yaşamak lütfuna mazhar oldum.

“Yaşamak lütfuna mazhar oldum” diyorsunuz. İlk kaybettiğinizde bu cümleyi kurabiliyor muydunuz?

Annem “kur” deyince kurdum, ama uyarıcı bir mürşit lâzım. O anda içinizde muazzam bir acı hissediyorsunuz tabii. Bugüne kadar anlatmadığım bir şekilde olayı başından anlatayım.

Lütfen, lütfen çok dinlemek isterim...

Kızım Gülüm hastanedeydi. “Gülüm”, hocamın rüyamda bana “Kendi gülümü veriyorum” demesiyle bu âleme gelen bir çocuktur.

Bazı sorularla araya girebilir miyim? Bu konuya önem veriyorum çünkü bunun gibi evlat acısıyla ya da bir hastalıkla mücadele eden, yakınları hasta olan, ölüm döşeginde olanlar var. Belki bir nebze olsun onlara faydamız dokunur. Bu anlamda ben çok önemli olduğuna inanıyorum. Oğlunuzdan önce mi?

Sonra, oğlumdan on sene sonra.

Ne kadarlıkta kaybettiğinizde?

Küçüktü fakat çok beklediğim bir bebektir. Ben “anne” olmayı çok seven bir insanım ama Allah'ım bana çok şükür iki evlat lütfetti fazlasını vermedi, olmadı çocuğum. Hatta o ikinci bile bir mucize gibi geldi, Allah râzı olsun. O kadar zevkle beklediğim bir çocuktur ki inanamazsınız. Çok şükür Gülüm hastalanıp hastaneye yatırıldığında tabii bir annenin gönlünü düşünün, her an telaşlı. İçinizde mutlaka iyileşecek diye hep bir ümit var.

O gün bizim evde sohbet vardı ve annem sohbet yapıyordu. O kadar hazırdım ki ben o gün, hatta şöyle dediğimi hatırlıyorum: “Allah'ım eğer almak istiyorsan keşke bugünü seçsen, ben hazırım” dedim ve yarım saat sonra ölüm haberi geldi. Çocuğun başında bile değildim.